

Hé homo!

Schoolveiligheid voor homoseksuele leerlingen en personeelsleden

De begroeting 'Hé homo!' is op veel scholen onder leerlingen zo gewoon geworden, dat er geen correctie meer op volgt. 'Homo' wordt gebruikt als scheldwoord, op het sportveld soms uitgebreid tot 'blinde homo!'. Met enige regelmaat meldt de pers fysieke agressie van leerlingen tegen homoseksueel onderwijspersoneel. Soms wordt een medewerker zelfs het ziekenhuis ingeschipt. Het jongerentijdschrift Expresso meldt dat homoseksuele leerlingen zich op school minder veilig voelen dan heteroseksuele leerlingen door opmerkingen, 'grappen' en pesterijen rondom hun (vermeende) seksuele voorkeur. In dit informatieblad zet Centrum School en Veiligheid (CSV) voor u uiteen hoe scholen de veiligheid voor homoseksuele leerlingen en personeelsleden in de onderwijssituatie kunnen handhaven.

Gewoon homo zijn

In november 2007 presenteerde kabinet Balkenende 4 de nota **Gewoon homo zijn. Nota lesbisch- en homo-emancipatiebeleid 2008-2011**. In deze nota zette het kabinet de plannen uiteen om de acceptatie en emancipatie van homo- en biseksuele, lesbische en transgender mannen en vrouwen te bevorderen.

'Gewoon homo zijn': het lijkt vanzelfsprekend gezien het homohuwelijk, maar helaas is het ook in het Nederlandse onderwijs nog lang niet overal "gewoon". Leerlingen blijven in de kast, omdat ze bang zijn gepest te worden, personeelsleden verzwijgen hun homoseksuele geaardheid uit angst voor agressie en geweld.

"De acceptatie van homoseksuelen op school laat te wensen over. Een deel van de leerlingen, leraren en leidinggevenden is negatief over homoseksualiteit. Daardoor is er weinig openheid over dit onderwerp. Dat maakt een steviger aanpak dringend nodig. Het kabinet verwacht van jongeren en van onderwijsbestuurders, instellingen en leraren inzet op dit terrein."

Wet- en regelgeving

Er bestaat op dit moment geen wettelijke grond voor specifiek homobeleid in het onderwijs. Dit ontslaat scholen echter niet van de plicht om een veilig klimaat te scheppen voor alle personeelsleden en leerlingen. Daarvoor is voldoende wettelijke basis.

Op basis van de **Arbeidsomstandighedenwet** moeten onderwijsorganisaties personeel én leerlingen beschermen tegen psychosociale belasting. Hieronder vallen seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten.

In Nederland is het verboden om aan te zetten tot haat en geweld tegen homo's. Artikel 1 van de **Grondwet** is daar duidelijk over: "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan." Op basis van dit wetsartikel moeten scholen zich duidelijk uitspreken tegen homodiscriminatie.

Ook de **Algemene Wet gelijke behandeling** spreekt over "gelijke behandeling van personen ongeacht hun godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat."

Meer informatie over wet- en regelgeving vindt u in het Gay & School-informatieblad **Wet- en regelgeving homoseksualiteit in het onderwijs**.

Klacht(recht)

Alle scholen moeten op grond van de **Kwaliteitswet** beschikken over een klachtenregeling. Hierin staat beschreven hoe er binnen de school wordt omgegaan met klachten over onder meer discriminatie en seksuele intimidatie. Scholen kunnen overwegen homodiscriminatie en –intimidatie expliciet op te nemen in hun klachtenregeling.

Leraren of leerlingen die op basis van hun seksuele geaardheid te maken krijgen met discriminatie of intimidatie, kunnen hiervoor in eerste instantie terecht bij de contact-/vertrouwenspersoon. Meer informatie hierover vindt u in het PPSI-document **Route bij klachten** (Word-document).

Gedragscode

Een gedragscode voor leerlingen en personeel is een duidelijke richtlijn voor sociaal verkeer op school, een verbod op discriminatie en intimidatie van homoseksuele leerlingen en personeelsleden dient hierin een plaats te krijgen. Een dergelijke gedragscode vormt bij klachten een toetssteen en is een richtsnoer in de dagelijkse omgang tussen leden van de schoolgemeenschap.

Voor het opstellen van een schoolbreed gedragen gedragscode kunt u gebruik maken van de *Aanvulling PPSI-spel Gedragen Gedrag Mini Gay & School*:

- **Kaartjes Gay en School primair onderwijs** (pdf-bestand)
- **Kaartjes Gay and School voortgezet onderwijs** (pdf-bestand)

Lespraktijk

Kerdoelen

Het is aan de scholen zelf om te bepalen op welke manier ze aandacht besteden aan seksuele diversiteit. De wettelijk voorgeschreven kerndoelen voor het onderwijs bieden voldoende houvast op welke manier scholen hieraan vorm kunnen geven.

Voor het primair onderwijs zijn aanknopingspunten te vinden in kerndoel 47:

47. De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing.

Voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs is vooral kerndoelen 34, 43 en 44 van belang:

34. De leerling leert hoofdzaken te begrijpen van bouw en functie van het menselijk lichaam, verbanden te leggen met het bevorderen van lichamelijke en psychische gezondheid, en daarin een eigen verantwoordelijkheid te nemen.

43. De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, en leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen.

44. De leerling leert op hoofdlijnen hoe het Nederlandse politieke bestel als democratie functioneert en leert zien hoe mensen op verschillende manieren bij politieke processen betrokken kunnen zijn.

Ook de havo-eindtermen biologie biedt aanknopingspunten:

9. Je kunt een beargumenteerde mening geven over aspecten van seksualiteit zoals: hetero- en homoseksualiteit, erfelijk en cultureel bepaalde verschillen tussen man en vrouw en seksueel geweld.

Diverse organisaties hebben lesmateriaal ontwikkeld om homoseksualiteit op school aan de orde te stellen. Een overzicht daarvan vindt u op de website van Gay & School: **lesmateriaal po** en **lesmateriaal vo**.

Sandwich-formule

Op dit moment gaan er steeds meer stemmen op om homoseksualiteit niet specifiek te belichten, maar om dit tijdens de les mee te nemen in opdrachten, teksten, etc. Een voorbeeld daarvan is onderstaand gedicht:

Verkering

*Bert is op Bart
Mark is op Mart*

*Paul is op Pim
Toon is op Tim*

*Alleen Jan-Ton
is op Marjon*

*Nooit gedacht
dat dat ook kon*

Erik van Os

Jongerenbladen en jongerenprogramma's kennen al een dergelijke 'sandwich-formule', waardoor het gewoner is om 'gewoon homo te zijn'.

Perspectief

Breed spectrum

Opvallend is dat ook bij homoseksualiteit het principe *it's a man's world* regeert. Het zijn vooral homoseksuele en transgender mannen die aandacht vragen. Lesbiennes en genderdysfore meisjes en vrouwen, dringen zichzelf veel minder vaak op de voorgrond. Een school die aandacht heeft voor seksuele diversiteit dient aandacht te besteden aan het brede spectrum!

Kom-uit-de-kast-dwang

Het lijkt soms of homo-emancipatieorganisaties slechts één weg zien: uit de kast! Deze 'kom-uit-de-kast-dwang' kan óók gevoelens van onveiligheid oproepen. Jongeren in het voortgezet onderwijs zijn pubers. Kenmerkend voor de puberteit is het zoekproces naar de eigen (seksuele) identiteit. Hoewel jonge homo's de afgelopen jaren regelmatig de pers halen, zijn er ook veel twijfelaars. Homoseksuele leerlingen en personeelsleden hebben het recht om een eigen afweging te maken tussen uit de kast komen en in de kast blijven. Vooral voor religieus orthodoxe jongeren is een *coming out* namelijk veelal niet gratis. Onderwijspersoneel dat zich onvoldoende gesteund voelt door schoolleiding, collega's en/of de leerlingenpopulatie, is zich terdege bewust van de risico's.

Religie en cultuur

Personeelsbeleid

Scholen binnen het bijzonder onderwijs beroepen zich soms op hun religieuze grondslag om homoseksuele sollicitanten te weigeren of leerkrachten op basis van hun seksuele geaardheid te ontslaan. De Commissie Gelijke Behandeling (CGB) oordeelde meermalen dat scholen op basis van hun grondslag specifieke eisen mogen stellen aan hun personeel, maar afwijzing uitsluitend op basis van seksuele geaardheid is op grond van de Algemene Wet gelijke behandeling (AWgb) niet toegestaan.

Meer informatie over homoseksualiteit en religie vindt u in het Gay & School-informatieblad [Homoseksualiteit en religie in het onderwijs](#) (pdf-bestand).

Onbekend maakt onveilig

Ook voor leerlingen die vanuit hun thuissituatie, cultuur en/of religie geleerd hebben om homoseksualiteit af te keuren, kan een confrontatie met openheid in homoseksualiteit zorgen voor onveiligheid. Als wat je altijd geleerd hebt op de helling gaat, kan dat gevoelens oproepen van onveiligheid en onzekerheid.

Ook de leerlingen die zich bedreigd voelen moeten ruimte krijgen voor hun gevoelens en vragen. Dat is bijvoorbeeld duidelijk in klassen met een genderdysforie leerling. Genderdysforie kan voor andere leerlingen basale zekerheden aantasten: "een man is (g)een man en een vrouw is (g)een vrouw". Deze leerlingen kunnen in hun onzekerheid boos worden, omdat hun wereldbeeld wordt verstoord. Die boosheid reageren zij veelal af op de leerling of de docent die 'anders' is: homoseksueel of genderdysfor.

Publicaties met achtergrondinformatie

- *De roze draad in veiligheid op school*
Deze handreiking van Empowerment Lifestyle Services geeft feiten en cijfers over seksuele diversiteit en onveiligheid in het voortgezet onderwijs. Daarnaast worden schoolleiders alert gemaakt op signalen die onveiligheid veroorzaken – maar die niet altijd zichtbaar zijn. [Meer informatie >>](#)
- *Receptenboek Homoseksualiteit in het Onderwijs*
Dit *Receptenboek* biedt zeer concrete informatie over de positie van homo- en lesbische docenten en leerlingen. Het boek biedt talrijke aanknopingspunten voor een gedegen aanpak van preventie en homodiscriminatie. [Meer informatie >>](#)
- *Het doet hier alles*
De publicatie *Het doet hier alles* is bedoeld voor allen die actief diversiteitsbeleid in scholen voor primair en voortgezet onderwijs ondersteunen. In het boekje zijn verschillende werkwijzen en methodes opgenomen en wordt er uitleg gegeven hoe deze te gebruiken. [Meer informatie >>](#)
- *Jongeren, seks en islam*
Het boekje *Jongeren, seks en islam* is geschikt als achtergrondinformatie voor vertrouwenspersonen. Het gaat in op de (homo)seksuele ervaringen en normen van de tweede generatie Nederlandse jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst. [Meer informatie >>](#)
- *Meer publicaties*
Op de website van Centrum School en Veiligheid vindt u meer interessante publicaties in de rubriek [hltb-discriminatie](#).

Meer informatie

Gay and School

Ook homo- en biseksuele, lesbische en transgender leerlingen, personeelsleden en schoolleiders hebben het recht om te leren en te werken in een veilige school. Voor hen en voor scholen die informatie, inspiratie en gereedschappen zoeken om te bouwen aan 'een veilige school voor iedereen', is er [Gay and School](#).

EduDivers

Kenniscentrum seksuele diversiteit in het onderwijs. Voor ondersteuning en integratie van homo-, bi, lesbische en transgender aspecten in het bredere schoolbeleid. Ga voor meer informatie naar de website: [EduDivers](#).